

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bođi živ na veke!“

Nar. posem.

St. 33.

V Celovcu v sredo 25. aprila 1866.

Tečaj II.

Naši deželni zbori in naš politični program.

III.

(Dalje.)

V 9. seji je za dr. Zupanom, ki je tedaj svoj pretergani govor končal, najprej pripel za besedo poslanec baron Slojsnik, bivši kranjski deželni namestnik, in govoril zoper adreso tako le:

„V 3. seji letošnega zborovanja predložila se je zaupnica (zahvalnica) za septemberski manifest. Ta predlog ostal je v manjšini. V ravno tisti seji je bilo z večino 17 proti 15 glasom sklenjeno, izvoliti odbor, ki naj nasledke najvišega patenta od 20. septembra t. l. na deželno blagostanje prevdara, o tem deželnemu zboru sporoči in svoje navete predloži.

Sporočilo in predlogi dotičnega odbora so se visoki zbornici v zadnji seji naznanili. So pa po vsem nasprotni predlogu in razlogom zaupnice.

Kar nas v uni z radostnim upanjem navdaja, predstavlja se nam v tej le kot strah. Vse naredbe, za ktere bi se po unem predlogu morali zahvaliti, so po tem škodljive blagostanju deželnemu, in prositi bi imeli, naj se prekličejo.

Ne bom pa zdaj drezal v obliko in razloge adresinega načerta, ali vprašati vendar moram: Kaj namerja adresa, kaj hočemo ž njo došči? (Pravo! Pravo! Dobro! v sredi.) Ali mislite s tem stanje predru- gačiti, ali upate, da bode na izpeljavo septemberskega manifesta kak upljiv si pridobili? Ne eno ne drugo ne bode vspeh

te adrese! (Pravo! Pravo! Dobro! v sredi in med poslušalci.)

Adresin načert pravi, da bi deželni zbor dolžnosti svoje do deželanov, ki jih zastopa, zanemaril, ako ne bi preponižno izrekel, da ga to skerbi. Zategadel predlaga odbor adreso ali manifestacijo, kakor jo sam imenuje.

Takošna manifestacija pa bi le tedaj tehtna bila, ako bi bila poterjena enoglasno ali vsaj z veliko večino. (Pravo! Prav dobro! z sredi in med poslušalci.)

Po dozdanjih razgovorih in dogodkih v tem zboru pa tega ni pričakovati, in tako bode vendar dvomljivo, ali so misli, izrečene v adresi, zares misli dežele, ki jo tukaj zastopamo, ali pa samo večine v zboru. (Gromovita pohvala v sredi in med poslušalci. Dr. Toman: Prav dobro!)

Da je odbor, prevdarja le patent od 20. septembra, osnoval adreso, ki je skoz in skoz družih misli, kakor pa velika manjšina, ki je za dr. Bleiweisovo adreso glasovala, to je visoka zbornica zvedela po odborniku, kolikor že ni bilo iz odborovega sporočila razvidno. Odbor se je le na patent, ne pa tudi na manifest od 20. septembra opiral.

To pa ne gre!

Manifest dokazuje patent, razlaga izvir, manifest pa je spremljevalec (spremni list) patenta. (Dr. Toman: Prav dobro!) Manifest se je s patentom vred deželnemu zboru razglasil, manifest je cesarjeva beseda, ki jo je govorilo Njeg. veličanstvo zaupljivo svojim narodom. (Dr. Toman: Prav dobro! Res tako! Dobro! Slava! v

sredi in med poslušalci.) Nikakor se ne more pri tem prevdarjanju patent ločiti od manifesta in se za zadnjega še ne zmeniti!

Manifest pravi v začetku: „Glavna misel, ki je izrečena v diplomu 20. oktobra 1860, vodila bode odslej Njeg. veličanstvo na blagor Njegovih podložnih.“

Njeg. veličanstvo pravi na dalje: „Pravica narodov, udeleževati se sklepavno postavodajstva in finančnega gospodarstva, zagotovljena je in nepreklicljivo ustanovljena.“

To je cesarjeva beseda, ki je slovesno dana in se ima spodobno sprejeti; tej cesarjevi besedi se ne da tako odgovarjati, kakor se predlaga s to adreso. (Dr. Costa: Res je! Dobro!)

„Prosta je pot, ki pelje k porazumljenju“, pravi manifest.

Naj zvezda avstrijska svoje svetle žarke pošlje, da ostane pot prosta (Dr. Toman: Prav dobro!), a mi zastopniki kranjske dežele, ki se že čez 500 let v neganjljivi zvestobi cesarske hiše derži (Slava! Živio!), ne smemo na pot, po kateri ima Avstrija potovati, novih zaprek valiti in napredek na tej poti zadrževati (Prav dobro!)

Vse to premišlja predlagam: „Slavni zbor naj čez odborov predlog, o katerem se zdaj pogovarjamo, prestopi k dnevnemu redu. (Prav dobro!)

(Dalje pride.)

Besednik.

Slovanski shod v Pragi l. 1848.

(Dalje)

Čehi so svoje prošnje pred prestol Vašega c. kr. Veličanstva že položili; njih želje so s patentom od 8. maja t. l. izpolnjene, da je vse popolnoma zadovoljno; — Čehi prvi primejo za besedo in izreka jo besede hvalečnosti do Vašega c. kr. Veličanstva za podeljeno svobodo in zagotovljene večne pravice njih narodnosti.

Moravani, rodni bratje Čehov, s kterimi so od nekdaj združeni živeli, in ki imajo enake ž njimi potrebe, prosijo za to le:

1. Naj se jim tiste pravice podelijo, ktere so Čehi po zgoraj imenovanem patentu zadobili gledé na deželno osnovo kakor tudi v obziru na občinsko (srenjsko) osnovo.

2. Naj pri tej enakosti pravic Morava ostane vendar samostojna.

3. Naj najviši uradi (oblasti) za Čehe tudi njihove oprave imajo v obsegu svojih dolžnosti.

4. Naj se odbori českega in moravskega deželnega zbora shajajo k skupnemu posvetovanju.

5. Naj sta si narod česki in moravski nasprotno ali vzajemno poroka za državljansko svobodo in za ravnopravnost narodnosti.

Galičani poljskega in rusinskega plemena so sprejeli z odkritosrčnim veseljem obljubo, ki se je storila marčeve dni, da se okliče ustava. Ravno v to obljubljeno ustavo stavljajo Galičani gotovo nado, da se bode razcvetala njih narodnost. Pa vendar od vseh teh obljub dozda razun svobodnega tiska niso še sprejeli nobene dobrote. Prošnje njihove so pa te le:

1. Naj se udeležujejo tistih pravic, ktere so se podelile njih soplemenikom Čehom. Želijo podobne odgovorne središčine oblasti (Centralbehörden), kakor so Čehom obljubljene, in prosijo, naj se ustavni deželni zbor hitro skliče še pred dunajskim državnim zborom.

2. Dozdanji gališki postulatni zbor je v svojej najnovejšej sestavi skazal, da ni prikladen zagovarjati in namestovati vse narodne potrebe, tako da se je 26. maja sam razšel. Zatorej Galičani prosijo nove volilne postave, po kateri bi se zbor tako napravil, da bi ves narod in obé gališki narodnosti nadomestoval.

3. Odgovori na želje gališke in krakovske pred prestol Vašega c. kr. Veličanstva položene so bili tako nepopolni, da tudi najmirnejšim ljudem v deželi niso bili po godu. Tudi je svobodna omika obeh narodnosti,

poljske in rusinske, v šolah in uradnih po ministerskima odločbama od 9. in 19. junija prav malo zagotovljena. Zatorej so Galičani obeh narodnosti pri tem slovanskem shodu pričujoči odločili pot, po katerem bi se ustavno pa resnično dale zavarovati njih narodne pravice. Ta pot Vašemu c. kr. Veličanstvu predlagajo s ponižno prošnjo, naj Vaše c. kr. Veličanstvo pravila v njem naznanjena berž ko je mogoče blagovoli v življenje vpelja.

4. V tem obziru želijo, da bi na mesto uradnikov, ki teh dveh deželnih jezikov ne znajo, prišli drugi, ki ju umejo in zraven tudi zaupanje celega občinstva vživajo, — da bi se tako dozdanja nezaupnost med vlado in prebivalci v deželi najhitreji odpravila in se vernila blaga vzajemna vera. V ta namen predložijo, ako bi se odpravljani uradniki ne mogli rabiti v drugih službah, da se jim od deželnih stanov zagotovijo postavne penzije, ki jih dežela prevzame.

Da se obema narodnostima v Galiciji popolnoma zagotovi njuna narodnost, odločijo Poljaki in Rusini, na slovanskem shodu pričujoči to le:

1. Po večini ljudstva poljskega ali rusinskega v vsakem okraju naj bode primerno poljski ali rusinski jezik tudi uradni jezik. V okolicah zmešane narodnosti mora uradnik popolnoma znati oba jezika.

2. Po občinah naj so farne, ljudske in normalne šole v jeziku tiste narodnosti, ki je

Okrožnica knezoškofijske konsistorije ljubljanske in ljudske šole na Kranjskem.

V Ljubljani 12. aprila.

(Konec.)

Kakor smo videli, je glavni namen okrožnice ta, da se nemščina razširja po ljudske šole, kolikor je le mogoče. Se li pa strinja ta namen z namenom ljudske šole? Mi pravimo, da ne! Ako le malo premislimo, kaj je ljudska šola in kaj bi se moralo učiti v njej, prepričali se bomo, na kako kvar ji je okrožnica. Ljudska šola je za veliko večino istih, kateri jo obiskujejo, prva pa tudi zadnja šola, tedaj šola za življenje. Kar so se v njej naučili, to vedó in znajo, to rabijo potem v djanskem življenju. Žalibog pa moramo reči, da so vednosti, katerih si pridobi deček v šoli, pri sedanji osnovi ljudskih šol, kaj pičle. Namestu da bi se učil v njej stvari, ktere so mu koristne za njegovo prihodnje življenje, mora si ubijati glavo s ptujim, mu čisto neznanem jezikom, kar mu prizadeva velike težave. To zopernaravno ravnanje pa mu vzame kmalo vse veselje za šolo, ker v njej ne vidi drugega, kakor kraj, kterege se kmalo začinja rad ogibati. Učilnica spremeni se mu v mučilnico. In ko izstopi iz šole, kaj se je navadil? Ako zna po večletnem trudu nekaj brati in pisati, malo računati in par besed nemško zlobodirati, dosegele je vse, kar mu je bilo mogoče doseči. Ali ni to žalostno!

Koliko koristnejše bi mu bilo za djansko življenje, ko bi se bil učil kaj kmetijstva, natoroznanstva, zemljepisja, itd., ko bi se bilo v njem zbudilo veselje do branja podučnih in koristnih knjig, ko bi se bil učil kaj praktičnega, kar bi mu zboljševalo življenje, postavim sadjoreje ali sviloreje, ktera bi bila posebno ugodna za naše kraje, in bi donášala ljudem marsikteri krajcarček! Tako pa je zgubil veliko draga časa z nemščino, o ktere se trdi, da je za vsacega potrebna in koristna! Ako pomislimo, da od tistih otrok, ki obiskujejo ljudsko šolo, jih gre le mala peščica naprej v više šole, ogromna večina pa da ostane doma v slovenske j zemlji in se poprime poljedelstva in raznih rokodelstev, obrtnije in trgovine, res ne zapopademo, za kaj bi se vsi ti morali učiti nemškega jezika. Kdor ga bode potreboval pri svojih opravilih, gotovo se

ga bode naučil, to bode njegova skrb, in gotovo se bistroumnemu Slovincu ne bode godila taka, kakorkakemu trdoglavemu Nemcu, ki po desetin še več let sedi v slovenske deželi, pa se še najnavadnejših besed ne more naučiti. Slovenski narod, čeravno le majhen, ima ravno takó pravico izobraževati se po svoje, kakor drugi večji narodi. On ne bode nikdar hlapec drugega naroda, ampak v zvezi s sorodnimi svojimi brati hoče se izobraževati na naravni, na narodni podlagi! Zatorej se bodo pa tudi vedno potezali veljavni možje, kateri reprezentujejo narod slovenski, za to, da se osnujejo šole takó, da bodo donášale narodu v vsakterem oziru več korist, da bodo izpolnjevale svoj blagi namen. Šole moramo si najpoprej položiti na naraven, na pravičen temelj, kakor ga zahteva večna pravica in zdrava človeška pamet, potem pa bodo kmalo videli naši protivniki, kako veličanstveno se bode jelo vzdigavati krasno poslopje domoljublja in pravega izobraženja. To pa ravno oni dobro spoznajo, in zatorej si prizadevajo na vso moč že v najnižji šoli izneveriti otroka svoji materi in spraviti ga ob narodno zavest. Ako se nespametnemu otroku, kateri ne more po svojem pičlem razumu razsojevati tacih stvari, vedno le trobi v ušesa, kako koristna, kako „nobla“ da je nemščina, kaj je naravnejše, ko da na zadnje otrok vse to verjame, da se ta misel popolnoma utrdi v njem? Pa še ne dosti temu, koliko je žalibog tacih učiteljev, ne tolikanj v ljudskih kakor v srednjih šolah, kateri v mlade psi mlačnost ali celo zaničevanje svojega maternega jezika cepijo, kar se menda nikjer drugod na svetu ne godi. Kakšen sad da rodi tako brezvestno početje, to se nam kaže žalibog na velikem številu renegatov ali odpadencev, kateri po navadi huje divjajo proti vsakteremu narodnemu početju, kakor pa ptuji protivniki! Le tam, kjer se hoče kaka narodnost popolnoma zatreti, ravna se tako v šolah, kakor pri nas; tam se vrivajo ptuji jeziki. In če bi tudi kdo priznati hotel, da naj v srednjih in višjih šolah ostane nemščina kakor dozda — kar pa nikakor ne sme in ne more tako ostati — gotovo mu ne bode težko se prepričati, da v ljudske šole na Slovenskem ni nikakor mesto za nemško propagando. Ljudska

šola ima, kakor smo že povedali, vse druge namene. Ona naj skrbi za to, da si pridobodo v njej otroci raznovrstnih za življenje potrebnih vednosti, ktere jim bodo na veliko več korist, kakor pa, če vedó, da je riba-fisch, miza-tisch itd. Poboljšalo se bode tudi vsaj nekoliko materialno stanje uboze kmeta, ako mu bo ljudska šola to, kar bi mu morala biti, ako se bode naučil v njej kaj tacega, kar bode mogel koristno porabiti v djanskem življenju. Na to naj bi se gledalo, in v tem smislu naj bi se prestrojile in poboljšale ljudske šole. Gotovo bi tudi ne bilo po tem treba tako siliti otrok v šolo, kajti zbudilo bi se med ljudstvom samim tudi veliko več veselje do šol, ako bi videlo, da se otroci učé v njih res koristnih reči.

Lehko bi povedali še to ali uno, pa saj se je že govorilo in pisarilo o tem toliko, da je res težko kaj novega povedati. Za trdno se pa nadjamo, da ta okrožnica svojega namena ne bode dosegla, in da se oglasijo proti njej vsi veljavni rodoljubi. Kjer gre za blagor naroda, ne sme se molčati, naj si bode oseba, od ktere izhaja škodljiva namera, še tako visoko postavljena! Moško je treba povzdigniti svoj glas, čeravno žalibog dostikrat ostane le glas vpijočega v puščavi. Ako se jih oglasi dosti glasov, ne morejo in ne smejo se tako lahko prezirati! Sklepamo pa z izrekom: Tacih dobrot, kakor je ta okrožnica, nas Bog varuj! Mi si jih nikakor ne želimo!

J. Y.

Avstrijsko cesarstvo.

Nemško vprašanje je zares važno pa nevarno, zlasti za Avstrijo. Le škoda, da nismo vsi enih misli! Nemci in Madjari jo trobijo v velikonemški in dualistični rog, mi Slovani pa želimo Avstriji dobro, mi jo hočemo na lastne noge postaviti in tako vrediti, da bodo zamogli v nji vsi narodje srečno pa svobodno prebivati. Ali ni tako najbolje, pametno in pravično? Že zadnjič smo mnenja nekterih slovanskih časnikov na tem mestu omenili, pa tudi danes jih hočemo še nekaj dostaviti, da čitatelji naši dobro vedó, pri čem da smo in da slovenski časniki ne pišejo tje v en dan. „Narodni listi“ pišejo tako le: „Zarad nem-

v večini; vendar pa ostane tudi drugim pravica šole imeti za svojo narodnost. Po celem deželi mora se v tretjem razredu normalnih šol učiti jezik poljski v rusinskih, rusinski pa v poljskih šolah. Latinske šole bodo posebej za poljsko in rusinsko narodnost. V vsakej gimnaziji se bode razlagala literatura ali slovstvo obeh jezikov. Na višjih šolah je pripuščeno učiti v vsakterem jeziku.

3. Narodna straža gališka voli po mestih, kjer se osnuje, po večini glasov svoje dostojnike ali častnike, in odloči ravno tako tudi rusinsko ali poljsko velevanje ali komando.

4. Cela dežela ima skupno središčino vlado, ktera z uradi rusinskimi po rusinsko, s poljskimi pa po poljsko dopisuje.

Zbor je le eden, pa sestavljen iz poročnikov po novej postavi izvoljenih. Na zboru je zagotovljena svoboda posluževati se jezika rusinskega ali poljskega. Sklepi in odločbe dež. zbora in vlade se bojo na svetlo dajali po poljsko in rusinsko.

5. V deželi imajo vsi obredi (ritus) ali vere enake svobode in pravice, in ravno tako tudi vsi njih duhovniki enako čast in enake dokodke.

6. Ustava naj natanko skerbi, da se vpele med Poljaki in Rusini popolna enakost vseh naprav ali institutov gledé na izobraževanje, politiko in vero, kakor to samo od

sebe tirja svetost in nedotakljivost vsake gališke narodnosti.

7. Ali in kako naj se Galicija razdeli na dva posamesna upravniška (administrativna) okroga, gre odločiti ustavnemu zboru.

(Konec pride.)

Druga velika Beseda

v ljubljanskem gledišču 15. aprila

(Konec.)

V drugem oddelku, kterege je izpolnila burka: „Ključec je od smrti ustal“, skazovala sta se gg. Drahsler in Koblar izvrstna igravca. Ta burka je skoz in skoz tako polna šal in pogovor je tako gladek in kratkočasen, da gotovo dopade, ako se le dobro igra. Koliko več, ako se vidi predstavljena tako izvrstno, kakor sta jo igrala omenjena gosпода. Ne vem, kterege bi prej omenil, da bi se drugemu ne zameril; kajti vsak je rešil svojo nalogo dosti bolje, kakor jo tudi ostra kritika more tirjati od diletantov. G. Drahsler igral je kot glediščni ravnatelj Ključec 7 raznovrstnih oseb, namreč: natakarka, barokarka, pijanega godca, laškega mašinarka, oblačiteljico, jecljajočega šepetalea in navdušenega pesnika. Vse te raznolične osebe igral pa je tako drastično in naravno, da smeha ni hotlo biti ni konca ni kraja, in da se je vsakdo le čudil nenavadnemu

njegovemu talentu. Vem, da marsikterege starega glediščinega igralca bi lahko djal v koš brez posebnega truda. Pa tudi g. Koblar ima posebno dobro komiko in je igral grajščinskega oskrbnika „Godrnjača“ tako, da si človek boljšega „Godrnjača“ skoraj misliti ne more. Oba skupaj sta harmonizirala tako dobro, da občinstvo kar ni prišlo iz smeha, kar je pri taki igri gotovo najboljša kritika. — Biser Besedepa je bila prva vrsta Sokolovih predstav namreč: Različni marmorni kipi (statue) starinske in sedanje plastike. G. Vidicu Francu, kateri nas je razveselil že v prvi Besedi s prekrasnim svojim baritonom, kakor ga enacega ni v Ljubljani, gre posebna zahvala za umetniški vžitek, kterege nam je pripravil s temi podobami. Delala sta te kipe on sam in vrli Sokol g. Coloreto Viktor tako krasno, da gledalec ni skoraj mogel verjeti, da so to žive osebe, ampak mislil je, da ima pred seboj zares iz marmorja izsekan kip. Kaj tacega se ne da popisati, to se mora le videti, kajti najobširnejši popis bil bi še le komaj senca resnice. Kaj tako izvrstno izpeljanega in s tako zlahtnim okusom izbranege se tukaj od umetnikov že dolgo dolgo ni videlo, od kacega privatnega društva pa morda še nikoli! Pokazalo se je, da tudi Slovenec ima okus in razum za umetnost, a vendar ne trobi vedno od „Intelligenz, Schönheit und Geist“; da je pa tudi zmožen celemu občinstvu pokazati kaj tacega,

škega parlamenta si nam Čehom ni treba glav beliti. 48. leto je že davno minulo. Avstrijska vlada bo in mora za to skrbeti, da se nam ne bo treba tega parlamenta udeleževati. Nemško vprašanje naj se evropskemu kongresu ali zboru predloži. — Dalmatinski „Nacionalale“ pravi: „Večina avstrijskih interesov ni ne le nemška, temuč je še celo nemškim nasproti. Da en del Avstrije k nemški zvezi spada, to je in bode še dolgo časa njene narode v omiki in blagostanju zadrževalo, ter nasprotovalo, da ne more Avstrija v Evropi svoje velike veljave zadobiti. — Kakor „Narod“ ve povedati, je neki Belcredijev nasvet zastran nemških zadev ta, da naj Avstrija sama záse skerbi in dela, Nemčijo pa Pruske prepusti, naj ondi dela ona, kar hoče. K temu pa dostavlja te-le besede: „Ni nam treba še posebej povdjarati, da bo to česki narod z veseljem sprejel, če bo res, kar se o Belcrediju govori, in če njegov nasvet zastran avstrijske zunanje politike nad Metternihovim in Rechbergovim izročilom obvelja. Ako se ozremo po narodih, ki so za dozdanjo nemško politiko, vidimo, da so to Nemci pa Madjarji po baron Eötvösovem kopitu; prvi zato, ker je njih upljiv v Avstriji tolikanj več, kolikor bolj je ona v nemških zadevah zahototana; drugi pa zavolj dualističnih namer. Vsi drugi narodi, Slovani in Romani, so nasprotniki avstrijske nemške politike. Če pogledamo vse-like evropske deržave, vidimo, da so vse za dozdanjo nemško politiko, ker jim takoristi, škoduje pa Avstriji. Italija se veseli, ker jej nemške homatije lahko priliko dajo, v kalni vodi — Beneško dobiti. Francoski dobro de, ako gre na Nemškem vse križem, ker potem nastajajo zanj srečni, zlati časi. Ruska odobrava avstrijsko nemško politiko, ker ne izroči Nemčije Prusom, ki bi tako za Ruse lahko nevarni postali, zlasti na morju, deloma tudi zato ne, ker, če ima Avstrija na Nemškem vse polno dela, ne more potem Rusov v izhodu zadrževati, da ondi delajo, kar hočejo. Angleška vidi naposled tudi rada, da imate Avstrija in Pruska med seboj ravs in kavs, ker jej to prav hodi in da ne more tako Pruska na morju velike moči zadobiti.“ Tako „Narod“. Vsak nam bo priterdil, da so to kaj važne in pomenljive besede, ki naj bi jih vlada nikakor ne prezirala. — Ta ugovor pa, da, če se Avstrija nemški politiki odreče, zgine potem

kar mora z radostjo navdajati vsacega prijatelja prave umetnosti. Kaj bodo pač rekli k temu isti nesramni klafači, katerim je vse sirovo, kar pride od Slovencev, klofuta pa, ktera se založi enemu v kazini, je pa strašno žlahtna in „geistreich“?! — Radost svojo pokazalo je občinstvo s tem, da je glasno izrekavalo po vsakej podobi svojo veliko zadovoljnost. Vseh skupaj jih je bilo 12; še posebno imenovati pa vendar moramo: Herkulov počitek po Kanovi, rimska borilec iz Florentinske akademije, umirajoči borilec (antik), Guttenbergov spominek po Thorwaldson-u, Herkul meče Likasa v morje (antik, posebno težavna v izpeljavi), Ajaks brani mrtvega Patrokla po Schwanthalerju, in Herkul stáre Anthea po Kanovi. Iz tega se lahko vidi, da so se pokazali umotvori velikanov na polji kiparstva v oblikah popolnoma podobnih izvorom. Od več strani slišali smo že željo, da bi nam omenjena g. kmalo zopet ponovila izvrstne te podobe. Živila! Slava!

Končale so besedo grupe 16 Sokolov. Nепotrebno se mi zdi, jih še posebej hvaliti. Kaj da zna Sokol in kako elegantno da izpelje svoje produkcije, to ve že ves svet. Končam tedaj s klicom: Na zdravje! Živila domača reč! Dokler ima mati Slava taci sinov, je še ne bode poparila nobena nemškutarska slana!

J. Y.

kot velika deržava, — ta ugovor se nam ne zdi kar nič vreden, kar nam bode vsak poterdil, če premisli, kaj nam je nemška politika škode, kaj pa dobička donášala in na vse strani roke vezala. Slovani tedaj vse-skozi pravo terdijo.

Ogerska gospodarska zbornica je vendarle Deakovo adresno s 106 proti 102 glasovoma sprejela. Vlada misli svojo pot naprej iti in čakati, da se skupne zadeve kako vredijo. — Hervaška in ogerska deputacija ste tudi že imele eno sejo. Piše se, da je vse upanje, da se porazumijo med seboj.

Gališki zbor je spet do 28. t. m. podaljšán. Ne mine pa skoraj nobena seja, da bi se Poljaci z Rusini ne spoprijeli, kar je dosti žalostno! Zbor ni poterdil, da bi se Galicija na dva dela razdelila. To je gotovo dobro in prav!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Vojska; — jutranja zarja; — ogenj; vreme.) Nihče noče več verjeti, da se ohrani mir in pokoj, ljudem že vse preveč rožlajo in ravno kar se terdi, da bode najpoprej počilo na Italijanskem. Viktor Emanuel in Bismark delata pod enim klobukom, imata pa tudi oba eno in tisto voljo, namreč oslabiti in oropati Avstrijo. Viktor Em. je že bolj vaje silo in krivico delati naši deržavi; zatorej pravijo ljudje, da ta najpred prime našo Avstrijo, za njim jo pa zagradi njegov prijatelj in pajdaš zviti Bismark. Tako se modruje; skoraj pa zvemo, pri čem da smo. Vse je še temno in zamotano. — Domá na Koroškem se je te dni na narodnem polju prikazala neka prav nepričakovana zvezda. Prišli so — ni še osem dni — ljudje iz Kerčan (Gräutschach) k gosp. dr. Pavliču, advokatu v Velikovu in ga prosijo, naj jim napiše kupno pogodbo. Začel je g. odvetnik to pogodbo po nemški napovedovati. Kupec ga ustavi in pravi: „Gospod, naredite nam vse po slovenski.“ Serčno vesel je naš rodoljub Pavlič napravil vse po slovenski. Kerčanje so vas na nemški meji proti lavantinski dolini; od mejačev nismo pričakovali, da bodo oni prvi se oglasili za slovenska pisma. Tem bolj nas torej to veseli in tem bolj zakličemo tem pametnim in rodoljubnim možem iz celega serca: Živili Slovenci, tako je pravo! Slovenci cele in obširne Velikovške okolice poiščite rodoljubnega dohtarja v Velikovu, on vas vse lepo razume, z njim se prav lahko in po domače pogovorite in ta gospod vam po vaši volji naredi in napiše vse po slovenski. Vsi Slovenci po celem Koroškem pa učite se od Kerčanjcev in delajte tudi tako! — Ravno kar zvemo žalostno novico, da je v petek ob štirih zjutrej pogorelo pri „Tempiču v Slatinah“ št. Jaboške fare v zgornjem Rožu. Pogorelo je vse — hiša in skedenj, le sreča, da je bilo vse zavarovano. Pri „Tempiču“ sta doma naša slavna rodoljubna duhovnika Balanta Lesjak a. — Par dni sem nastopilo je jako merzlo vreme. Zebe skoraj kakor po zimi, snega pa je po gorah vse belo. Bog nas varuj velike škode!

Iz št. Rancijana. (Volitve. Slaba je!) Bravši v zadnjem „Slovencu“ dopis iz Celovca, res čudil sem se, da se meščani, ki se z nemško kulturo tako ponašajo, tako malo udeležujejo volitev. Tako kažejo, da so v političnem obziru celo manj izobraženi nego prosti Slovenci, ktere še ni osrečila ona kultura. Trebalo bi v mnogih rečeh, da bi se kulturonoši nekaj tudi od Slovencev učili. — Da se je pa le malo učiteljev zbralo pri prvem občnem zboru društva učiteljem v podporo, ni toliko se čuditi; kajti 4. den aprila so se po mnogih krajih že zopet šole začele. Za drugo so pravila premalo dobička obljubila. Na vprašanje, zakaj da ne pristopi k društvu, odgovoril mi je nek učitelj to le: „Kaj bom pristopal, če le toliko nazaj dobim, kar tje vtaknem?

Ko bi toliko denarja imel, bi ga drugači tudi mogel hraniti in zraven še pomnožiti.“ Potem moramo tudi premisliti, da nimajo vsi učitelji tako blizo v Celovec, kakor Celovčani v celovško mestno hišo. Potovanje pa veliko stane; kako zamore učitelj s svojim slabim zaslužkom toliko darovati, če mu že domá primanjkuje živeža? Ker sem ravno pri tem, dovolite mi razkazati, kaka se nekterim učiteljem godi. V neki občini na Koroškem so učeniku od leta do leta zmanjševali zaslužek. Ko so že do postavne nižine 210 gld. prišli, razvedril je odbornikom nek gospod temne glave, rekši jim, da se učeniku še lahko 30 gld. odterga, ktere dobiva kot osebno priklado za njegove zasluge. Tedaj sega zaslužek pod postavno nižino, ker priklada je le dar in iz občinske blagajnice se plačuje le 180 gld. Namen priklade je, učitelje oserečevati in jim breme polajšati. Zdaj pa vprašam, ali se temu namenu vstreza, če se še ta mervica, ktero bi imel učenik več dobivati, na drugi strani nepostavno in terdnoserčno krati? Dokaze za ta prigodek imam v roci in sem voljen, vse s krajem in imeni vred na tanko pred belim svetom oznaniti, ako se ta reč čez leto in dan na boljše ne oberne.

Iz spodnjega štajerja. V. N. (Župnik Blažič +. Prijazen opomin.) Visokočastiti g. Miklavž Blažič, župnik pri sv. Marjeti pod Ptujem, so umerli. Bog jim daj večni mir in pokoj! Velika in lepa hvala se bode pela rajnemu gospodu za velikodušni dar, ker so sporočili veliko svoje premoženje Maksimilijanu v Celju. Čast, komur čast gre! G. župnik Blažič bili so izvrsten govornik in mašnik brez madeža. Nekaj pa vendar moramo pri tej priliki opomniti. Z žalostjo namreč priznavamo o rajnem župniku, da so bili, kar se tiče slovenskega naroda, „peregrinus in Israel.“ Sv. Marjeta šteje 2270 čisto slovenskih dušic. Tu so vasi, ktere imajo še čez 200 stanovnikov, med kterimi jih k večemu kaci pet ali šest nekaj malega nemški lomiti zna, — vsi drugi so terdi Slovenci. In vendar ne nahajamo pri družbi sv. Mohora ne enega uda! Kdo je temu kriv? Župnik je vodja svojega ljudstva, svojih župljanov. Slovenski župljani (farani), ali mar spite? Ali vas tega ni nič sram, da se nič ne zavedate narodnosti svoje in dolžnosti, ki vam odtod prihajajo? Pričakujemo za gotovo, da bode v prihodnje drugači. Vi slovenski farani se ne sramujete, besedo božjo v slovenskem jeziku poslušati, — ali se bodede mar drugod sramovali svojega lepega jezika? Ali vam ni nič mar, da bi se v njem izobraževali in koristnih naukov učili? Ali mar mislite, da naš slovenski narod ni od Boga stvarjen, kakor so drugi narodi? Ali se še vedno tiste „windische Tafel“ bojite, ktero je moral vsak učenec, ki je v drugem razredu le besedico v svojem slovenskem jeziku izgovoril, skozi vse vasi na persih obešeno domú in drugi dan zopet nazaj v šolo prinesiti?! Vprašam pa tudi nekatere gospode, n. pr.: M. A. M., F. W., G. Š., Š. N. itd., ki so bili eden za drugim srenjski predstojniki, in kterim je v šoli pri sv. Marjeti učitelj K. nemški bob v glavo ubijal, — ali zna eden ali drugi nemški govoriti ali nemški pisati in šteti? Nijeden! K večemu zna še morebiti ta pa ta svoje ime po nemški načerkati, — to je vse, kar je od težavnega nemškega učenja ostalo! Zatorej možje, bodite pametni in poprimite se svojega domačega slovenskega jezika, ker se le v tem zamorete kaj pridati naučiti in tako napredovati. Bote videli, da vam ne bo žal!

V Ljutomeru 16. aprila. (Čitalnica nam je potrebna! Napravite nam jo?) Že večkrat je bilo o čitalnici govorjenje. Naj še tudi jaz kaj o tej zdevi pišem. — Da se čitalnica pri nas še ni ustanovila, pa da je tudi malo upanja, da se bo to tako hitro zgodilo, to ima tudi svoj vzrok. Ali je pa ta vzrok resničen in

temeljiti, in ali je res nemogoče tukaj ustanoviti društvo, ki bi v slovenščini svoje korenine imelo, to je pa drugo vprašanje. Jaz po svojem lastnem prepričanju moram reči, da to ni nemogoče. Ljutomer stoji, kakor vsak ve, vsred Slovencev. Stanovniki so mu razun dveh, treh rodov — odpadnikov kaj pa da sem ne prištevam — sami čisti Slovenci. Najvišja intelgencija in omika sploh ste pri Slovencih; tudi materialne moči še menda niso tako zelo opešale, — pa pri vsem tem še vendar nimamo čitalnice! Kako je to? Očitno je, da zavolj tega ne, ker ni prave volje in ker se nekterim to čisto nepotrebno ali še celo smešno zdi, mnogi pa še čitalnici za ime ne vedó! Značiti, ako bi nam čitalnica, kakor gobe čež noč iz zemlje izrastla, da bi eden ali drugi v njo zašel; to pa ravno bi bil čudež, kar se pa dan danes ne zgodi. Brez prave in terdne volje, brez truda in požertvovanja je pa vse sastonj!

Tu bi se mi pa utegnili ugovarjati, da so zdaj preterdi časi in da se zdaj tudi tega podvzetja ne bi nihče hotel udeleževati. Tudi ta izgovor se mi prazen zdi. Po mojem mnenju namreč ni glavni namen narodne čitalnice, da bi se samo veselice napravljale, če tudi te niso večkrat brez koristi. Glavna reč je le, da ustanovimo ognjišče, na katerem naj bi se naša serca v ljubezni in v krepkem pospeševanju domače reči ogrevala in jačila. Ti domorodni žarki naših serc naj bi potem dalje in široko talili in odpravili hudi mraz in led, v kterega smo po ptujčevi krivici globoko zatlačeni. Kterega izmed rodoljubov ni že večkrat v serce zablelelo in sveta jeza spopadla, slišavši, kako nas marsikak ponemčenec ali drug priklatnež zaničuje, in čez naš materski jezik, naše siromaško pa pošteno ljudstvo svoje prismojene misli bljuje. Ali je to prav? Bomo li mar kaj takega do sodnjega dne terpeli? Ali ni nasproti vsakega poštenega Slovenca sveta dolžnost po svoji moči skrbeti in pomagati, da se enkrat izpod zlobne ptujčeve pete oslobodimo? Pa, kar moč posameznega večkrat ne zmaga to se da, z družinimi močmi kar hipoma doseči. Čitalnice nam je torej silno treba! — Terdi so zares časi, ali, moj Bog, tako je zdaj povsod. Tudi se še menda ni nobeden tako skercil, da bi več nobene gostivnice ali bodisi kake druge veselice ne obiskal. Če pa to v nekem oziru in tako rekoč na lastno škodo storimo, zakaj pa ne bi tudi kaj za domačo reč žertvovali?

Ljutomeržanje! ne mislite vendar, da Vas bo nemški duh poveljal; vedite, da beguncev in odpadnikov nikjer ne čislajo. Božja previdnost že ve, zakaj smo to, kar smo, pa ne drugo; — lepše namreč je pri svojem zadovoljnemu biti, kakor po ptujem vedno hrepeneti! Prevdarite tedaj dobro, ali je res pametno in koristno, v sredi Slovencev tako visoko povzdigovati nemško zastavo?! Narodni duh se povsod krepko razvija in svoja krila širi, da prešine vasi, terge in mesta, da objame in zedini svoje raztepene ude, in jih z bratovsko ljubeznijo navda. Ali mu bote mar Vi edini svoje duri zapirali? — Potem ste zaostali in zgrešili svoj namen! Ako pa hočete, da se bodo v Vaši sredini zbirali prosti pa pošteni Slovenci, kopite naprej, vzemite svetilko v roke in kazite pot, ktera nas vodi vse skupaj k lepšji in ugodnejši prihodnosti. Ustanovite narodno društvo, napravite hram slovenskemu veleumu in zginile bodo naenkrat vse težave, ktere se Vam zdaj še na pot stavljaajo. To pa, se ve, ne bo se vse naenkrat zgodilo; ali zakon nature je ta, „da iz malega raste stvar velika!“

Ščavničar.

V Ljubljani 22. aprila J. Y. (Še vedno okrožnica, — volitve za mestni odbor.) Okrožnica, je še vedno stalni članek po vseh slovenskih časopisih; šla je pa tudi po vseh slovanskih in vsi ti

so jo ostro obsodili in za jako škodljivo spoznali. Po vsem tem pa pride oficialna „Laibacherca“ in pravi, da so slovenski časniki samovoljno in nepravilno sodili okrožnico, ter jo skuša zagovarjati na vso moč. To se nam kaj čudno zdi. Ali misli morebiti „Laibacherca“, da so slovenski časopisi res tako kratkovidni, da niso dobro mogli videti, kaj da tiči v okrožnici, in da potrebujejo še le njenega razlaganja? Tako naivna ali priprosta menda vendar ni, da bi mislila, da je kterega s svojim člankom prepričala? Poprašujemo se le in po pravici: Kako je mogoče, da vladin list piše tako? Kaj to pomenja? Odgovora na to prašanje smo kaj željni, kajti po vsem nismo hoteli misliti, da ima vlada ravno iste namene, kakor jih ima okrožnica. Naj senamta stvar popolnoma razjasni. — Sicer pa je življenje tukaj malo mirnejše in še le volitve za mestni odbor bodo zopet mesto malo živahnejše naredile. Nadjamo se, da se bodo volilci zbrali v obilnem številu in da se nam izvolijo možje pravega značaja.

Ravno ko sem končal le-ta listek, dojde mi „Zukunft“, ki piše, da se je visokospoštovani in občeljubljeni moravški dekan in deželni poslanec, g. Janez Toman, dekanstvu odpovedal zato, ker mu vest, resnica in pravica ne dopuščajo, da bi kot dekanijski šolski ogleda znano okrožnico v djanju izpeljeval in se tako svojemu značaju in prepričanju izneveril. To je lepo! Nehoté se tu spominjam starega Eleazarja, ki ni hotel v sivi starosti nikakor pohujšanja dajati svojim rojakom s tem, da bi bil svinjsko mesojedel in tako vero zatajil. Še ni zgnila značajnost in poštenost! Nadjamo se da ga bo njih več posnemalo!

Iz Tomina.?? (Predstojnik — lovec, kaj dela on in zajci njegovi?) Pač nespametno so ravnali prejšnji zastopniki tominske, zatomske, doljanske, volarske in volčanske občine, da so občinske love (jage) tominskemu c. k. okrajnemu predstojniku g. Grossmannu za 5 let skoraj zastoj v najem prepustili! V tem so na škodi vse občine, ker bi bila vsaka izmed njih lahko dobila od družih lovcev po dva-krat in celo po trikrat toliko najemščine, kolikor od imenovanega c. k. okraj. predstojnika. Še posebej na škodi pa je tominska občina, ker g. Grossmann celo leto le po daljnih lovih lovi, po tominski okolici pa zajee pri miru pušča, da ima konec leta z njimi svoj lovski „juks“. To-liko je te divjačine, da so jih preteklo leto o Božiču v tominskem starem gradu, ki stoji na čelu polja tominskega, en sam dan še čez 40 postrelili. Lani so pravili, da so imeli zajci svoje mlade celo notri v Tominu, pri poti ravno za hišo g. okr. predstojnika. Iz tega se vidi, da jih ni ravno malo. Potem pa ni čuda, da ni na tominskem polju nobena zelena stvar pred zajci varna. Nek siromak se je ravno te dni pritoževal, da že 3 leta, to je, kar ima g. okr. predstojnik Grossmann lov, so mu zajci vse zelje na polju pojedli, da ga ni pridelal še toliko ne, da bi bil le enkrat nasitil z njim svojo lačno družino. Pa kaj še le bo! Zajci hočejo v Tominu celo sadjorejo zatreti. Po tominskem polju je vse polno mladih sadnih drevesec, ki so z novega cepljeni, in to zimo pravijo, da so zajci toliko tacih drevesec obgrizli, da je groza! Celó tisti, ki so bili s slamo poviti, niso bili varni pred strupenimi zajčjimi zobmi. — Županstvo tominsko! ali spiš, da ne vidiš škode, ki se godi tvojim županijanom? Če hočeš biti pravično svojim volivcem, ne glej skozi prste občinskim škodljivcem *).

Ptuje dežele.

Nastala je zdaj neka negotovost in zmešnjava, da se res ne ve, kaj da pride. Pri-

*) Ali je mar v Terst ali celo na Dunaj tako deleč? Vredn.

letí sicer semtertje kak globoček z oljko miru, a hitro nam je spet spred oči! Res je vse še mirno pa tiho, ali to se nam zdi tihota pred viharjem, dasitudi se pripoveduje, da mislite Pruska pa Avstrija, obé na en isti dan, razorožati. Vprašanje bi se moralo tedaj postaviti: Ali vojska ali nemir? Kajti zdi se nam skorej nemogoče, da bi se z lepo pogodili. Pruska hoče vojsko, pa bo tudi težko drugači, bodisi potem danes ali jutri. Nadjamo se, da bo storila naša previdna vlada vse, kar je v njeni moči in da zadene pravo in obvaruje državo največih nesreč.

Ruskega cara je rojen Rus, z imenom Petrovič, napadel z namenom, da ga ustrelí. Nek kmet, z imenom Osip Ivan Komasa-rov, je hudodejca k sreči še o pravem času po roci kresnil, da ga ni zadel. Ivanov je bil koj v plemeniti stan povišan. Car je neki pri tej priliki rekel: O kako me veselí, da ni tega kak Poljak storil! — kar nam razodeva carjevo dobro serce.

Na Italijanskem se delajo na vse strani priprave za vojsko. Garibaldi se vsak čas pričakuje. Vse res nekako tje meri, da vname, kakor tudi dopisnik iz Celovca pravi, V. Emanuel ali prav za prav Garibaldi prvi vojsko, — vse drugo že pride tudi v svojem času!

President Johnson je one dni v posebnem listu naznanil, da je puntu popolnoma konec.

Razne novice.

* Knjigar g. Anton Wagner v Ljubljani namerjava v kratkem izdati vse zbrane spise ranjcega knezoškofa lavantinskega, izvrstnega ljudskega pisatelja Slomškega. Gotovo bode posebno vstregel s to izdajo, ktera se bode razdelila na dva zvezka — po smislu g. dopisnika v „Slovencu“ iz kanalske doline — vsem spoštovalcem Slomškovim, in bode tako postavljen ranjcemu tudi lep duševen spominek. Čestita naša duhovščina pa bode gotovo skrbela za to, da se razširijo ti spisi med slovenskim ljudstvom. Slava vrlemu knjigarju!

Duhovske zadeve.

Ljublj. škof.: G. Prettnar Val., župnik pri sv. Križu, je umerl. R. I. P.!

Dunajska borsa 24. aprila 1866.

5% metalike	57.90
5% nacional	60.75
1860 derž. posoj	74.50
Bankine akcije	691.—
Kreditne	129.60
London	105.50
Novi zlati	5.06
Srebro	105.—

O g l a s.

Čitalničina gostilnica

v Ljubljani

(v poslopju narodne čitalnice)

se zahvaljuje čestitemu občinstvu za dosedanje blagovoljno pozornost ter se lepo priporoča tudi za prihodnost. Posebno čestitim g. rodoljubom na deželi se daje na znanje, da se dobiva tukaj vsak dan zajutrek, dobro kosilo z raznimi jedmi, in večerja, vse po jedilnem listu. Za dobro pijačo je še posebuo skrbjeno.

Za obilni obisk se priporoča tedaj čest. občinstvu udani

Ferko Góck,
gostilničar.